herpy

GEKONY

## Helmethead gecko

# *Tarentola chazaliae*

Mały, krępy gekon z wybrzeża atlantyckiego północno-zachodniej Afryki, z długimi, spiczastymi guzkami z tyłu głowy, przypominającymi hełm. Jest aktywny nocą, nieustraszony i żarłoczny, ćwierka i pochrząkuje, kiedy jest w ruchu, a żyje na suchym terenie, nad którym unosi się wilgotna mgła znad oceanu. Dlatego potrzebuje suchego terrarium z wilgotnymi kryjówkami i codziennego zraszania.

Rodzina: Phyllodactylidae  Dawna nazwa: *Geckonia chazaliae*

### NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

#### ZWIERZĘ

| | |
|---|---|
| Wielkość dorosłego osobnika | **5-10 cm**<br>długość całkowita z ogonem |
| Długość życia | **8-12 lat** |
| Aktywność | **W nocy** |
| Tryb życia | **Naziemny** |
| Środowisko | **Pustynia** |
| Trudność | **Średnio zaawansowany** |

#### HODOWLA

| | |
|---|---|
| Min. terrarium | **50 × 30 × 30 cm**<br>D × S × W dla 2 dorosłych osobników |
| Temperatura w dzień | **24-29 °C** |
| Miejsce wygrzewania | **32-35 °C** |
| Temperatura w nocy | **18-22 °C** |
| Wilgotność | **40-60%** |
| UVB | **Opcjonalne** |
| Pokarm | **Owady** |
| Utrzymanie | **Pojedynczo, w parach lub jeden samiec z kilkoma samicami** |

#### ROZMNAŻANIE

| | |
|---|---|
| Rozmnażanie | **Jajorodny** |
| Wielkość zniesienia | **2 jaj** |
| Inkubacja | **70-110 dni**<br>przy 27-30 °C |

#### OCHRONA I FORMALNOŚCI

| | |
|---|---|
| CITES | **Załącznik II** |
| Załącznik unijny | **Załącznik B** |
| IUCN | **Narażony (VU)** |

## O gatunku

U *Tarentola chazaliae* głowa pokryta jest drobnymi ziarnistymi łuskami, a z tyłu ma długie, spiczaste guzki, przez co przypomina hełm. Ciało jest krótkie i masywne, pokryte szorstkimi łuskami, które wzdłuż stosunkowo krótkiego ogona przechodzą w małe kolce. Ubarwienie jest szare, brązowe lub pomarańczowe. Niektóre osobniki są jednolite, inne mają nieregularne jasne lub ciemne plamy.

To mały gekon. Dorosłe samice osiągają 8-10 cm długości z ogonem, a samce są wyraźnie mniejsze, nawet około 5 cm. Samca można też rozpoznać po zgrubieniu u nasady ogona. Osobniki z dolin w głębi lądu mogą być znacznie większe od tych z wybrzeża.

F. Mocquard opisał gatunek w 1895 roku jako *Geckonia chazaliae* na podstawie okazu z Cap Blanc w Mauretanii. Nazwa pochodzi od jachtu *Chazalie*, należącego do francuskiego przyrodnika Raymonda de Dalmas, który zebrał okaz, a jacht osiadł na mieliźnie u wybrzeży Cap Blanc. Badania genetyczne wykazały później, że gatunek należy do rodzaju *Tarentola*, ale wielu hodowców nadal zna go jako *Geckonia*.

Gekon jest nieustraszony i ciekawski. Ćwierka, pochrząkuje i skrzeczy, macha ogonem i ma wyrazistą osobowość. IUCN klasyfikuje go jako narażony (VU) i nadal jest odławiany na potrzeby handlu zwierzętami. Kiedyś był w handlu pospolity, ale dziś trudniej go zdobyć, a jego rozmnożenie bywa trudne. Długość życia nie została udokumentowana dla tego gatunku; 8-12 lat to wartość zapożyczona od większego *T. mauritanica*.

## Występowanie i środowisko

Gatunek występuje wyłącznie wzdłuż wybrzeża Atlantyku w północno-zachodniej Afryce, od okolic Agadiru w południowym Maroku przez Saharę Zachodnią i Mauretanię po Senegal. Około trzech czwartych zasięgu przypada na Maroko. Miejscem typowym jest Cap Blanc koło Nawazibu w Mauretanii.

Zasięg to długi, wąski pas wybrzeża, ale gatunek znaleziono też w Sidi Ahmed Laaroussi niedaleko Smary w Saharze Zachodniej, 144 km od morza. Mapa pokazuje obszar w przybliżeniu.

> **Naturalny zasięg:** Maroko, Sahara Zachodnia, Mauretania i Senegal.

### ŚRODOWISKO

Gekon żyje na suchych, kamienistych terenach pustynnych i na piaszczystym gruncie blisko morza. W dzień leży pod kamieniami lub śmieciami na ziemi, gdzie jest nieco chłodniej i wilgotniej. Nocą jest aktywny, ma okrągłe, szeroko otwarte źrenice i przebywa głównie na ziemi.

Deszcz prawie nie pada, ale gęsta mgła napływająca znad Atlantyku jest najważniejszym źródłem wilgoci. Gatunek nie jest więc gekonem pustynnym w potocznym rozumieniu: żyje w wilgotnym nadmorskim powietrzu nad suchym gruntem. Wiatr od morza bywa przenikliwie zimny. W Maroku w 1993 roku znaleziono wiele osobników pod czarnymi foliowymi workami, które leżały przytwierdzone do ziemi i działały jak małe kolektory słoneczne. Nie ma pomiarów temperatury w kryjówkach gatunku, więc zalecenia hodowlane opierają się na doświadczeniach z niewoli.

## Hodowla

### TERRARIUM

Dwa dorosłe osobniki potrzebują terrarium o wymiarach co najmniej 50 × 30 × 30 cm (długość × szerokość × wysokość). Dla trzech osobników potrzeba większej powierzchni dna, a więcej miejsca oznacza więcej życia, bo zwierzęta pilnie wszystko eksplorują. Gekon nie wspina się dobrze po gładkich powierzchniach i przebywa głównie na ziemi, ale potrafi wejść na szyby, więc pokrywa musi być zawsze dobrze zamknięta.

Jako podłoże stosuj piasek; można też użyć gliny, włókna kokosowego i papieru, a świeżo wyklute młode trzyma się na ręczniku papierowym. Piasek nie stwarza problemów, gdy zwierzęta są zdrowe, temperatura jest właściwa, a podłoże regularnie sprzątane. Zapewnij wiele kryjówek: korę korkową, odwrócone podstawki pod doniczki, łupek i niskie korzenie, a także co najmniej jedną, najlepiej dwie wilgotne kryjówki z wilgotnym mchem. Ciężkie przedmioty muszą stać bezpośrednio na dnie terrarium, a nie na piasku, żeby nie mogły się osunąć i przygnieść zwierzęcia.

### TEMPERATURA

W dzień temperatura powinna wynosić 24-29 °C, od 24-27 °C w chłodnej części do około 29 °C w ciepłej, z miejscem do wygrzewania o temperaturze 32-35 °C. Użyj maty grzewczej pod dnem po jednej stronie lub małej żarówki punktowej, zawsze z termostatem. Nocą temperatura powinna spaść do 18-22 °C, co jest szacunkiem opartym na chłodnym nadmorskim klimacie gatunku. Mierz temperaturę termometrem cyfrowym po obu stronach.

Zwierzęta rozpłodowe przechodzą zimą łagodny, chłodniejszy okres z temperaturą niższą o kilka stopni, krótszym dniem i mniejszą ilością pokarmu. Zostaw wodę na miejscu.

### WILGOTNOŚĆ I WODA

Gatunek różni się od większości gekonów pustynnych tym, że potrzebuje wilgoci, a nawodnienie jest kluczem do sukcesu. Wilgotność powietrza powinna wynosić 40-60 %, a terrarium należy lekko zraszać raz lub dwa razy dziennie. Dodatkowo mniej więcej raz w tygodniu porządnie zrosz chłodną część, żeby dolne warstwy piasku zatrzymały trochę wilgoci.

Wentylacja musi być na tyle dobra, żeby terrarium wyschło w ciągu kilku godzin, bo zwierzęta nie mogą żyć w stałej wilgoci. Zawsze musi być wilgotna kryjówka z wilgotnym mchem i płytka miseczka ze świeżą wodą.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

### OŚWIETLENIE I UVB

Gekon jest aktywny nocą i nie wymaga specjalnego oświetlenia. Światło może pochodzić z żarówki punktowej z UV, świetlówki dziennej albo po prostu ze zwykłego światła dziennego w pomieszczeniu. Gatunek można hodować całkowicie bez UV, ale UV prawdopodobnie jest korzystne, zwłaszcza dla młodych. Zwierzęta wygrzewają się, kiedy światło daje im odpowiednie ciepło, a UV w chłodnych miesiącach może dać lepszy sezon rozrodczy.

UVB jest więc opcjonalne. Jeśli go używasz, zapewnij cień i kryjówki, żeby zwierzęta mogły się schronić. Utrzymuj światło przez około 12 godzin dziennie, a nocą trzymaj terrarium w ciemności.

Czytaj więcej: Światło i UVB

### ŻYWIENIE

Gekon jest zapalonym i żarłocznym łowcą, który jak na swój rozmiar zjada zaskakująco dużo. Podstawą diety są karaczany dubia lub świerszcze, a małe mączniki i larwy barciaka można podawać dla urozmaicenia. Owady nie mogą być dłuższe niż odstęp między oczami zwierzęcia, czyli około 3 mm dla świeżo wyklutych młodych i około 6 mm dla podrostków i dorosłych. Podawaj je w misce z wysokimi brzegami, żeby nie uciekły i się nie schowały.

Przy każdym karmieniu oprósz owady wapniem z D3 lub preparatem łączącym wapń i witaminy. Samice rozpłodowe trzeba karmić często i dawać im dodatkowy wapń, inaczej mogą mieć problemy zdrowotne. Nie ma ustalonych wartości, jak często karmić dorosłe osobniki, więc dostosuj karmienie do kondycji zwierzęcia i pilnuj, żeby ogon był dobrze wypełniony.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

### ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Gekon prawie nie boi się ludzi. Wiele osobników szybko uczy się, że oznaczasz jedzenie, i podchodzi do szyby albo bierze owady z pęsety lub palców. Nawet świeżo wyklute młode biorą pokarm z palca. Ostrożne branie do ręki jest dobrze tolerowane, ale zwierzęta są małe i trzeba obchodzić się z nimi delikatnie.

Grupy są zazwyczaj spokojne, ale samców nie wolno trzymać razem. Samiec może żyć z jedną lub kilkoma samicami, a gatunek dobrze radzi sobie też w pojedynkę. Kopulacja bywa gwałtowna: samica może ugryźć samca w hemipenis, a zakażona rana może go zabić. Dlatego obserwuj nowe pary i miej w gotowości dodatkowe terrarium.

## Rozmnażanie

### DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samce rozpoznaje się po zgrubieniu u nasady ogona i są mniejsze od samic. Nie wiadomo, kiedy gatunek osiąga dojrzałość płciową ani ile samica powinna ważyć przed rozrodem. Poczekaj, aż samice będą w pełni wyrośnięte i w dobrej kondycji, bo jaja wyczerpują zapasy wapnia.

### GODY I KOPULACJA

Łagodne, chłodne zimowanie pobudza zwierzęta do rozrodu (zob. Temperatura). Samice mogą składać jaja w regularnych odstępach bez obecności samca, ale wtedy jaja są niezapłodnione. Kiedy dołączysz samca, obserwuj zwierzęta przez pierwsze dni i rozdziel je, jeśli samica go atakuje.

### SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samice składają po dwa jaja naraz i są płodne. Nie wiadomo, ile zniesień rocznie daje ten gatunek. U *Tarentola mauritanica* samica w terrarium może złożyć od czterech do sześciu zniesień rocznie, a jaja są twardoskorupowe, prawie okrągłe, o wymiarach 11-12 × 9-10 mm.

Samice *Tarentola* chętnie składają jaja w rogu lub u podstawy kamienia i przykrywają je piaskiem, więc zapewnij w jednym miejscu terrarium grubszą warstwę piasku. Jaja można ostrożnie wyjąć i umieścić w inkubatorze.

### INKUBACJA

Inkubacja nie została udokumentowana dla tego gatunku, a podane wartości zapożyczono od *T. mauritanica* i *T. nicolauensis*. Inkubuj w temperaturze 27-30 °C i licz się z czasem 70-110 dni, najdłuższym w niskiej temperaturze. Nie przekraczaj 30 °C, ponieważ gatunek żyje w chłodniejszym klimacie niż oba pokrewne gatunki.

Twardoskorupowe jaja gekonów nie tolerują mokrego podłoża, więc umieść je w pojemniku z suchym lub tylko lekko wilgotnym wermikulitem i nie obracaj ich. U *T. mauritanica* płeć młodych zależy od temperatury, ale nie wiadomo, czy dotyczy to tego gatunku. Niewłaściwa inkubacja może sprawić, że jaja obumrą na późnym etapie rozwoju, a młode zginą tuż po wykluciu.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

### ODCHÓW MŁODYCH

Młode są małe, ale wytrzymałe i szybko rosną. Przez pierwsze tygodnie trzymaj je na ręczniku papierowym, żeby widzieć, czy jedzą i oddają kał, i zapewnij im wilgotną kryjówkę. Karm je owadami o długości około 3 mm, oprószonymi wapniem z D3.

Największym wyzwaniem jest pierwsze linienie: niektóre młode linieją idealnie, inne mają z tym trudności, dlatego wilgotna kryjówka jest ważna. Młode są ogólnie bardziej wymagające niż dorosłe. Nie ma danych o wielkości przy wykluciu ani o tempie wzrostu.

## Zdrowie i częste błędy

Dorosłe osobniki są odporne, ale gatunek ma opinię trudnego, głównie z powodu śmiertelności świeżo wyklutych młodych i problemów z karmieniem. Typowe problemy to:

- Odwodnienie. Zraszaj codziennie, zapewnij wilgotne kryjówki i świeżą wodę, ale unikaj stałej wilgoci i słabej wentylacji.
- Śmiertelność świeżo wyklutych młodych, prawdopodobnie związana z inkubacją i karmieniem. Stosuj małe owady i wilgotne kryjówki.
- Problemy z pierwszym linieniem u młodych.
- Niedobór wapnia u samic rozpłodowych. Podawaj obficie wapń z D3 i pokarm.
- Urazy podczas kopulacji, gdy samica atakuje samca.
- Zwierzęta przygniecione przez ciężkie przedmioty stojące na piasku. Stawiaj wszystko bezpośrednio na dnie.

Zdrowe zwierzę jest nocą żwawe i żarłoczne i ma dobrze wypełniony ogon. Udaj się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli gekon traci na wadze, nie je przez kilka tygodni lub wydaje się osowiały.

### Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.